

DİL VE KONUŞMA BOZUKLUĞU OLAN BİREYLER

TANIM, SINIFLANDIRMA, YAYGINLIK

- Dil ve konuşma terimlerinin birbiri yerine kullanılma eğilimi olsa da bu iki terim birbirinden oldukça farklıdır.
- Dil, insanların duygu ve düşüncelerini paylaşmak amacıyla kullandığı ortak kurallar sistemidir.
- Konuşma ise duygu düşüncelerimizi içeren zihinsel temsillerimizin, belirli kurallar çerçevesinde gerekli organlar yardımıyla fiziksel olarak üretildiği sistemdir.
- Bir çocuk duygu düşüncelerini aktarmak için gereklidir, bilgisine sahip olabilir fakat konuşma organları işlevini gerektiği şekilde yerine getiremediğinde çocuk konuşamaya bilir.

AKICILIK BOZUKLUKLARI

- Akıcı bir konuşma için belirli bir zamanda belirli bir miktar sesi, herhangi bir olağan dışı çaba olmadan üretmek ve bu üretim esnasında uygun olmayan duraksamaların olmaması gerekmektedir.
- Akıcılık bozuklukları, kekemelik ve hızlı-bozuk konuşma olarak ikiye ayrılmaktadır.

NEDENLER

- Akıcılık bozuklukları, kekemelik ve hızlı-bozuk konuşma olarak ikiye ayrılmaktadır.
- Akıcılık bozukluklarının nedeni tam olarak netleşmese de ortaya çıkmasında, artmasında, azalmasında, devam etmesinde, yada kendiliğinden geçmesinde, genetik, motor, bilişsel, dilsel, psikolojik ve sosyal etmenlerin rol oynadığı bilinmektedir.

ÖZELLİKLER

- Kekemelikte, konuşma akıcılığını bozan tekrarlar uzatmalar ve bloklar, birincil davranışlar olarak adlandırılır.
- Takılmalardan kurtulmak amacıyla takılma başladıktan sonra sözcüğü söyleyebilmek için yapılan ayağı yere vurma, göz kırpması, başı öne atma gibi takılacağını öngördüğünde takılacağı sesi ve sözcüğü kullanmamak için, yani şey gibi sözcükler kullanma, bekleme, sözcüğün eş anlamlısını kullanma ikincil davranışlara verilecek örneklerdendir.

OLASI PROBLEMLER VE BAŞ ETME YOLLARI

- Yavaş konuşarak, çocuğa doğru model olunur.
- Konuşma hızını azaltmanın en iyi yöntemi, yazıdaki, noktalama işaretlerinde durduğumuz gibi konuşurken de ara ara es vererek, durup devam etmektir.
- Çocuğa yöneltilen çok fazla soru çocuğun isteği dışında daha fazla konuşmasına neden olur. Bu durum çocuğun kaygı düzeyini arttırabilir.
- Konuşurken, çocuğun sözleri kesilmeden sonuna kadar dinlenmelidir.

DİL BOZUKLUKLARI

- Bir çocuğun başkalarının söylediklerini anlamakta veya duygularını düşüncelerini yeterli düzeyde sözel olarak aktarmakta yaşadığı güçlük dil bozukluğu olarak adlandırılmaktadır.

NEDENLER

- Bilinen belirli bir nedenden kaynaklanmayan gelişimsel dil bozukluğu olabileceği gibi zihinsel güçlükler, nörolojik problemler ve işitme engeli gibi belirli bir nedene bağlı olarak da gelişen dil bozuklukları da bulunmaktadır.

ÖZELLİKLER

- Gelişimsel dil bozukluğu olan çocukların söz öncesi dönemde tipik gelişim gösteren akranlarına göre dili anlamakta verilen komutları yerine getirmede daha fazla zorlandıkları, daha aza jest kullandıkları bilinmektedir.

OLASI PROBLEMLER VE BAŞ ETME YOLLARI

- Çocuğunuzda sürekli çocuğunuzun dil düzeyine uygun konuşun.
- Çıkardığı seslere tepki vermeyi ihmal etmeyin.
- En erken dönemlerden itibaren onunla oyun oynayın.
- Onun istediği oyun oynayın ve ısrarcı olmayın.
- Gün içinde kendi yaptığı şeyleri hissettiklerini, tecrübe ettiklerini, ona anlatın.
- Ona hikayeler okuyun ve size geri anlatmasını teşvik edin.

KONUŞMA SESİ BOZUKLUKLARI

- Konuşma sesi bozuklukları konuşma seslerini üretmede algılamada veya dili kurallarına uygun bir şekilde kullanmada yaşanan güçlükler sonucu konuşma anlaşılabilirliğinin etkilenmesidir.

NEDENLER

- Bilinen belirli bir nedenden kaynaklanmayan konuşma sesi bozukluğu zihinsel güçlükler, nörolojik problemler ve işitme engeli gibi belirli bir nedene bağlı olarak da gelişen dil bozuklukları da bulunmaktadır.

ÖZELLİKLER

- Konuşma sesi bozukluğu bulunan çocuk her taklit denemesinde doğru, üretimden uzaklaşır, hatalı ürettiği sesleri bazen doğru üretebilir, hatalı üretimleri tutarsızdır ve bu çocukların, konuşmasında vurgu ve tonlama bozulur.

OLASI PROBLEMLER VE BAŞ ETME YOLLARI

- Çocuğunuzun hatalı ürettiği sözcüğü doğru bir şekilde ifade ederek, ona doğru model olunuz.
- Çocuğunuzun konuşmasını bölmeyin yada sürekli olarak düzeltmeyin.
- Çocuğunuzun yaptığı ses hataları, hem siz hem çevreniz tarafından alay konusu edilmemelidir.

TIBBİ TANI VE EĞİTSEL TANI

- Dil bozuklukları tanısı için sıklıkla başvuru alan hekim, çocuk ve ergen psikiyatrisidir.
- Tıbbi tanıyı koyan hekimlerce, eğitsel düzenlemeler için dil ve konuşma terapistlerine, eğitsel değerlendirme ve tanılama için ilgili rehberlik araştırma merkezine yönlendirilir.
- Eğitsel değerlendirme ve tanılama, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı il ve ilçelerde hizmet sunan, rehberlik araştırma merkezlerinde oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurullarınca yapılmaktadır.
- Ram'lar tarafından yapılacak eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda özel eğitim ihtiyacı olduğu tespit edilen bireylere Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu düzenlenmektedir.

YASAL HAKLAR

- Özel eğitime gereksinimi olan bireylere yönelik Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve engelliler hakkındaki kanun başta olmak üzere ulusal ve uluslararası birçok yasal haklar mevcuttur. Özel eğitime gereksinimi olan bireylere yönelik çeşitli kurum ve kuruluşlarca hazırlanan mevzuat düzenlemeleri bu yasal haklara dayanmaktadır.

YASAL HAKLARDAN KİMLER FAYDALANABİLİR

- Ülkemizde bu haklardan yararlanmak için Sağlık Bakanlığı tarafından engelli sağlık kurulu raporu vermeye yetkilendirilmiş bir hastaneden aldığı raporla bireyin en az %40 oranında engelli olduğunu belgelemiş olması ya da 20 Şubat 2019 tarihinde yayınlanan Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik (ÇÖZGER) gereği, çocukların raporlarına engel oranı yazılmayarak raporda "özel gereksinim var (ÖGV)" ibaresinin yer alması gerekmektedir.

EĞİTİM HAKLARI

- Özel eğitim gereksinimi olan bireylerin eğitim hakkı hiçbir gerekçe ile engellenemez. Özel gereksinimi olduğu tespit edilen bireylerin zorunlu öğrenim çağı 36 aydan itibaren başlamaktadır. Çocukların gelişimi ve özellikleri dikkate alınarak okul öncesi dönemde eğitim süresi uzatılabilmektedir. Zorunlu eğitim süresi boyunca özel eğitim gereksinimi olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerini kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla sürdürmeleri esas olmakla birlikte bu bireylere yönelik açılan özel eğitim okulları veya özel eğitim sınıflarından da yararlanabilmektedir. Ayrıca;
  - 0-36 ay arasındaki arası bulunan özel eğitim gereksinimi olan çocuklar için erken çocukluk dönemi eğitim hizmeti,
  - Zorunlu öğrenim çağındaki özel gereksinimi olan öğrencilerden sağlık problemi nedeniyle en az 12 hafta süreyle örgün eğitim kurumlarında yararlanamayacağı ya da yararlanması durumunda sağlığı açısından risk oluşturacağını belgelendiren bireylere evde eğitim hizmeti,
  - Zorunlu öğrenim çağındaki özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerden sağlık problemi nedeniyle sağlık kuruluşlarında yatarak tedavi gören öğrencilerin eğitimlerini sürdürmeleri için hastaneler bünyesinde açılan sınıflarda eğitim hizmeti,
  - Özel eğitim gereksinimi olan bireylerin mesleki, teknik, sosyal veya kültürel alanlarda bilgi ve becerilerle donatılması , onların hayata kazandırılması, üretken bireyler haline getirilmesi amacıyla bu bireylere halk eğitim merkezleri tarafından Yaygın Eğitim Hizmetleri verilebilmektedir,
- *Özel Eğitim gereksinimi olan bireylerin destek eğitimden faydalanması;*
  - Engelli sağlık kurulu raporu oranı %20 ve daha fazla olanlar için ÇÖZGER raporunda özel gereksinimi olduğu belirtilen bireyler RAM'larda yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda düzenlenen destek eğitim raporu doğrultusunda özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde sunulan destek eğitim hizmetinden yararlanabilmektedir. Söz konusu hizmet bakanlıkça hazırlanan destek eğitim programları doğrultusunda ayda azami 8 saat bireysel ve/veya 4 saat grup eğitim şeklinde sunulmaktadır.
- *Destek eğitim odası;*
  - Okul öncesi , ilköğretim ve ortaöğretim kademesinde eğitim veren okullarda tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerini sürdüren öğrenciler için il veya ilçe milli eğitim müdürlüklerince okullarda destek eğitim odası açılmaktadır. Bu öğrenciler okullar bünyesinde kurulan Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) geliştirme biriminin kararı ile haftalık toplam ders saatinin %40'ına kadar destek eğitim odalarında eğitim alabilmektedir.
- *Sınav tedbir hizmetleri;*
  - Özel gereksinimi olan bireylerin girecekleri merkezi sistem sınavlarında yetersizliklerine Uygun sınav tedbir hizmetleri RAM'lar tarafından alınabilmektedir.